

मळीव्यतिरिक्त इतर पदार्थपासून मद्यार्क तयार करण्यासाठी व अशा मद्यार्काचा वापर करून देशी व भारतीय बनावटीचे विदशी मद्य तयार करण्यासाठी धान्याधारित मद्यार्क वापरणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
गृह विभाग
शासन निर्णय क्र. डिवायएस ०५२१/प्र.क्र.६१/राउशु-२
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक :- २९ डिसेंबर, २०२१

- संदर्भ : १) शासन निर्णय, गृह विभाग क्र.बीपीए १०९७/१७/इएक्ससी-३, दि.०८-०३-२०००
२) शासन निर्णय, गृह विभाग क्र.एनएमए ०२०६/प्र.क्र.३/राउशु-२, दि.०८-०६-२००७
३) शासन निर्णय, गृह विभाग क्र.एनएमए ०३०९/प्र.क्र.७५/राउशु-२, दि.३१-०८-२००९
४) शासन निर्णय, गृह विभाग क्र. डिवायएस०५२१/प्र.क्र.६१/राउशु-२, दि. २५-१०-२०२१
५) आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क यांचे क्रमांक डीवायएस ११२०२१/१२२८/४९/चार,
दि. १८-११-२०२१ चे पत्र.

प्रस्तावना :-

मळी व्यतिरिक्त इतर पदार्थपासून मद्यार्क तयार करण्यासाठी व अशा मद्यार्काचा वापर करून देशी व भारतीय बनावटीचे विदेशी मद्य तयार करण्यासाठी अनुज्ञाप्ती देण्याचे धोरण संदर्भाधीन क्र. १ येथील शासन निर्णयान्वये निश्चित करण्यात आले आहे. तसेच, संदर्भ क्र.२ येथील दि. ०८.०६.२००७ च्या शासन निर्णयान्वये, धान्यापासून मद्यार्क तयार करण्यासाठी व अशा मद्यार्काचा वापर करून देशी व भारतीय बनावटीचे विदेशी मद्य तयार करण्यासाठी अनुज्ञाप्ती मंजूर करण्यासाठी "धान्याधारित आसवनी व एकात्मिक घटक अर्थसहाय्य" ही योजना शासनाने जाहिर केली. तदनंतर संदर्भ क्र.३ येथील शासन निर्णयान्वये, ज्या नवीन धान्याधारीत आसवन्या दि. ३१ डिसेंबर, २००९ पर्यंत प्रकल्प उभा करून उत्पादन सुरु करतील, त्या आसवन्यांना अनुदानासाठी पात्र ठरविण्यात आले.

२. सदर धोरणानुसार, राज्यात धान्याधारीत आसवनी उद्योग उभा राहीला. तथापि, सदर उद्योगाची स्थापित क्षमता पुर्णपणे वापरली जात नसल्याचे निर्दर्शनास आले. केंद्र शासनाने इंधनात जलरहित मद्यार्क २०% पर्यंत मिश्रीत करण्याचा कार्यक्रम आखला असुन ऊसाच्या रसापासुन, तसेच बी-हेवी मळीपासुन तयार होणा-या जलरहित मद्यार्कासाठी प्रोत्साहनपर दर घोषित केले आहेत. त्यामुळे, मळीपासुनचे मद्यार्क इंधनात मिश्रीत होण्यास प्राधान्याने वापरले जाते. या पार्श्वभुमीवर, धान्याधारीत मद्यार्काचे उत्पादन वाढविण्याच्या दृष्टीने व सदर उद्योगास चालना देण्याच्या दृष्टीने उपाययोजना राबविण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यानुसार, मळीव्यतिरिक्त इतर पदार्थपासून मद्यार्क तयार करण्यासाठी धान्याधारित मद्यार्क वापरणेबाबतचा शासन निर्णय दिनांक २५.१०.२०२१ रोजी निर्गमित करण्यात आला आहे.

३. विदेशी मद्यातील रम आणि रम आधारीत सौम्य मद्य (Ready to Drink) हा मद्यप्रकार पुर्णतः मळी आधारीत मद्यार्कपासून बनविला जात असल्याने रमच्या उत्पादनाकरीता धान्याधारीत मद्यार्काचा वापर करणे बंधनकारक करणे योग्य होणार नसल्याने तसेच, शासन निर्णय दिनांक २५.१०.२०२१ ची अंमलबजावणी करताना बँचनिहाय अंमलबजावणी केल्यास मद्यार्क उपलब्धतेविषयी अडचणी निर्माण होतील

व त्यामुळे हे प्रमाण वार्षिक असेच योग्य असल्याचे नमूद करून, उपरोक्त बाबींमुळे धोरणाच्या अंमलबजावणीत अडचणी उद्भवू नये व रम निर्मात्यांना त्यांच्या उत्पादनात अडथळा येऊ नये यासाठी, शासन निर्णय दि. २५.१०.२०२१ मध्ये सुधारणा करण्याबाबतचा प्रस्ताव आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क कार्यालयाने संदर्भ क्रमांक ५ येथील पत्रान्वये शासनास सादर केला आहे. तसेच, शासन निर्णय दिनांक २५.१०.२०२१ मधील विहीत तरतुदींची अंमलबजावणी करताना, धान्याधारित मद्यार्काची उपलब्धता कमी असल्याने मद्य उत्पादक घटकांना बाहेरून धान्याधारित मद्यार्क विकत घ्यावे लागणे, परिणामी घटकांच्या उत्पादन खर्चात होणारी वाढ, त्यामुळे एकूणच या उद्योगावर होणारा विपरीत परिणाम या बाबी विचारात घेता, धान्याधारित मद्यार्काच्या वापराच्या प्रमाणात काही अंशी सूट देण्याबाबत संबंधित घटकांकडून शासनास विनंती प्राप्त झाली.

४. वरील बाबींच्या अनुषंगाने संदर्भ क्रमांक ४ येथे नमूद शासन निर्णय अधिक्रमित करून सुधारित शासन निर्णय निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

मळीव्यतिरिक्त इतर पदार्थापासून मद्यार्क तयार करून अशा मद्यार्काचा वापर देशी व भारतीय बनावटीचे विदशी मद्य तयार करण्यासाठी विहीत प्रमाणात धान्याधारित मद्यार्काचा वापर बंधनकारक करणेबाबत निर्गमित करण्यात आलेला दिनांक २५.१०.२०२१ रोजीचा शासन निर्णय याद्वारे अधिक्रमित करण्यात येत आहे.

२. मळीव्यतिरिक्त इतर पदार्थापासून तयार होणा-या मद्यार्काचा वापर करून देशी व भारतीय बनावटीचे विदशी मद्य तयार करण्यासाठी विहीत प्रमाणात धान्याधारित मद्यार्क वापरणेबाबत खालील प्रमाणे निर्णय घेण्यात येत आहे :-

- १) मळी व्यतिरिक्त इतर पदार्थापासून मद्यार्क निर्मिती करून त्यापासून देशी व भारतीय बनावटीचे विदेशी पेय मद्य निर्मिती करणा-या घटकानी १००% धान्याधारित मद्यार्क वापरणे बंधनकारक असल्याचा निर्णय कायम ठेवण्यात येत आहे.
- २) धान्याधारीत मद्यार्काचे उत्पादन वाढविण्याच्या दृष्टीने उपाययोजना राबविण्यासाठी, देशी व भारतीय बनावटीचे विदेशी मद्य उत्पादन करण्याकरीता अनुक्रमे सीएल-१ व पीएलएल घटक मळी आधारीत मद्यार्काचा वापर करतात, अशा घटकानी यापुढे देशी व भारतीय बनावटीचे विदेशी पेय मद्य निर्मितीसाठी किमान २०% धान्याधारीत मद्यार्काचा वापर करणे बंधनकारक करण्यात येत आहे.
- ३) रमची निर्मिती ही उसाच्या मळीच्या मद्यार्कापासून होत असल्याने विदेशी मद्यातील रमच्या निर्मितीकरिता आणि रम आधारीत सौम्य मद्यासाठी धान्याधारीत मद्यार्काचा वापर करणे बंधनकारक असणार नाही.
- ४) वरीलप्रमाणे मद्यार्काचा वापर करताना धान्याधारित मद्यार्काचे विहीत परिमाण हे वार्षिक प्रमाणात परिगणित करण्यात यावे.
- ५) सदर शासन निर्णय दिनांक ०९.०९.२०२२ पासून लागू करण्यात येत आहे.

२. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२११२२१७१३५०८२९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने स्वाक्षांकित करण्यात आला आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने,

(सु. श. यादव)

अवर सचिव, गृह विभाग, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.
२. मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद/ विधानसभा, विधानभवन, मुंबई.
३. मा.मंत्री/राज्यमंत्री, राज्य उत्पादन शुल्क, यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय,मुंबई-३२.
४. मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई - ३२.
५. प्रधान सचिव (राज्य उत्पादन शुल्क), गृह विभाग, मंत्रालय,मुंबई - ३२.
६. आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई -२३.
७. सर्व जिल्हाधिकारी
८. सर्व विभागीय उप आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क.
९. सर्व अधीक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क.
१०. राउगु-२ (संग्रहार्थी).